

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบเมย
ได้รับรางวัลเลิศรัฐ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี 2563
ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

ระดับดีเด่น

จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

ผลงาน : คู่วิถีคนอยู่ร่วมกับป่า ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน

ผู้ประสานงาน

1.1 ชื่อ-นามสกุล นายอานนท์ ยอดญาติไทย.....
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา 5.....
สำนัก/กอง สำนักพัฒนา.....
เบอร์โทรศัพท์ 053-328496-8 ต่อ 2305..... เบอร์โทรสาร 053-328494.....
โทรศัพท์มือถือ 085-2119171..... e-mail arnon.66@hotmail.co.th.....

2.2 ชื่อ-นามสกุล นายพินิจ วันนา.....
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา.....
สำนัก/กอง โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบเมย บ้านห้วยน้ำใส อําเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.....
เบอร์โทรศัพท์ 0892444860..... เบอร์โทรสาร.....
โทรศัพท์มือถือ 089-2444860..... e-mail vip116z@hotmail.com.....

ผลการดำเนินการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

มิติที่ 1 : ความสามารถขององค์กร

1. การสร้างกลไกภายในองค์กร เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไปสู่การปฏิบัติ

1.1 มีการกำหนดนโยบายหรือทิศทางหรือแผนงานหรือมาตรการ ที่แสดงว่าให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สวพส. มีภารกิจในการขยายผลสำเร็จของโครงการหลวงไปยังพื้นที่สูงอื่นๆ ของประเทศ ดำเนินงานตามแผนการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี พ.ศ. 2563-2570 เน้นสร้างความร่วมมือในระดับต่างๆ เพื่อดำเนินงานวิจัยและพัฒนาอย่างใกล้ชิดกับมูลนิธิโครงการหลวง เน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” เพื่อให้ชุมชนพื้นที่สูงอยู่ดีมีสุขอย่างสมดุลทุกมิติ โดยบูรณาการงานร่วมกับ 26 หน่วยงาน ภายใต้แผนแม่บทโครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และแผนแม่บทอื่นๆ ที่สอดคล้องกับแผนชุมชน แผนงานระดับพื้นที่โครงการ และแผนระดับจังหวัด ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีการสร้างค่านิยม “มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความรับผิดชอบ มุ่งมอบความเป็นเลิศ ชูเชิดความเป็นธรรม” เป็นตัวขับเคลื่อนให้ทุกคนในองค์การทำงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุข ด้วยการวิจัยและพัฒนา สืบสาน รักษา ต่อยอดงานโครงการหลวง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ผู้บริหาร สวพส. สร้างกลไกความร่วมมือที่เน้นการบรรลุผลสัมฤทธิ์ผ่านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และเปิดกว้างให้ภาคส่วนอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ตามนโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ สวพส. ส่งเสริมองค์การให้มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล ตรวจสอบได้ และขับเคลื่อนเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ ดังนี้ (1) ร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวงในรูปแบบคณะกรรมการและคณะทำงานระดับต่างๆ (2) ร่วมมือกับหน่วยงานร่วมบูรณาการ ตั้งคณะทำงานในระดับจังหวัด อำเภอ และชุมชน (3) ทำงานเป็นทีม (Project Team) และ (4) สร้างเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการและสร้างคุณค่าต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.2 มีการสร้างวัฒนธรรมหรือค่านิยม ที่เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ลึก คือ ความรู้ความเชี่ยวชาญงานของตนเอง มีความรู้กว้าง คือ ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญงานอื่นๆ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ทักษะที่หลากหลาย (2) สร้างค่านิยม “มุ่งผลสัมฤทธิ์” ให้ความสำคัญและส่งเสริมคุณค่าและผลลัพธ์ “มีความรับผิดชอบ” เน้นผู้รับบริการและรับผิดชอบต่อสังคม “มุ่งมอบความเป็นเลิศ” มีมุมมองเชิงระบบ นำองค์การอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มที่นำไปสู่นวัตกรรม “ชูเชิดคุณธรรม” ให้ความสำคัญต่อบุคลากร มีจริยธรรมและความโปร่งใส เพื่อให้เป็นบุคลากรเป็นบุคลากรในระบบราชการ 4.0 ยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นที่พึ่งที่นาเชื่อถือและไว้วางใจได้ของประชาชน

1.3 มีการมอบหมายผู้ปฏิบัติงาน หรือหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ให้ผู้จัดการลุ่มน้ำ เป็นผู้กำกับดูแลพื้นที่ปฏิบัติงาน (Area Based) ตัดสินใจแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่และบูรณาการกับหน่วยงานร่วมในพื้นที่ดำเนินงาน 44 แห่ง ในลักษณะ “พื้นที่-พันธกิจ-การมีส่วนร่วม” จากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งแต่ระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด สร้างความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) และสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกัน รวมถึงเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ และประสานงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการดำเนินงานพัฒนาระหว่างหน่วยงานต่างๆ

มิติที่ 2: การทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

2. การส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือผลงาน

2.1 ที่มาหรือความสำคัญของสภาพปัญหา วัตถุประสงค์

บ้านห้วยน้ำใส หมู่ 9 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประชากร 86 ครัวเรือน เป็นชาวเขาเผ่าปกากะญอ (กะเหรี่ยง) พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีขอบเขตพื้นที่ชุมชน 8,490 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1 และ 2 ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ทุรกันดาร และยากต่อการเข้าถึงการพัฒนาของรัฐ ประกอบกับการขาดความรู้และทางเลือกในการประกอบอาชีพ ประสบปัญหาความยากจน มีการขยายการทำเกษตรแบบดั้งเดิม และเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม คือ การทำไร่หมุนเวียน (ปลูกข้าวไร่และพริกกะเหรี่ยง) จำนวน 1,903 ไร่ ส่วนใหญ่ผลิตเพื่อยังชีพและบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และขาดความมั่นคงทางด้านอาหาร รายได้ 37,000 บาท/ปี อันเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตร เป็นสาเหตุสำคัญทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าขยายพื้นที่ทำกิน การเผาเศษพืชเกิดปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำอย่างต่อเนื่อง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย มีเป้าหมายพัฒนาชุมชนบ้านห้วยน้ำใส เริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2558 โดยเป็นนโยบายขับเคลื่อนนโยบายแม่ฮ่องสอนโมเดล “คนอยู่ร่วมกับป่า” เพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบเป็นตัวแทนชุมชนชาวเขากะเหรี่ยงที่มีประชากรมากที่สุดบนพื้นที่สูงของประเทศไทย คือ ร้อยละ 41.57 ที่ปัจจุบันวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เคยมีการดำรงชีวิตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินงานด้วยหลัก “การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนแบบโครงการหลวง” ที่เน้นให้ชุมชนสามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ด้วยระบบการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด ด้วยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง โดยใช้องค์ความรู้และงานวิจัยใหม่เพื่อเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ ภายใต้การดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการของหน่วยงานรัฐ

2.2 รูปแบบหรือขั้นตอนหรือวิธีการที่ใช้ในการดำเนินโครงการหรือผลงานในพื้นที่ ตั้งแต่การริเริ่ม ไปจนถึงการกำหนดแนวทางและดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหรือการพัฒนา

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมยได้ดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบ โดยพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับหน่วยงานบูรณาการอย่างสมดุล บนฐานข้อมูล องค์ความรู้ และเทคโนโลยี ส่งเสริมพัฒนาด้านอาชีพ สิ่งแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) จัดเวทีชุมชนสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินโครงการ ระดมความคิดเห็นจัดทำแผนชุมชน เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งมีความยากลำบากในการสื่อสารและภาษา
- 2) สสำรวจจัดทำฐานข้อมูลชุมชน และวิเคราะห์พื้นที่ โดยจัดทำข้อมูลบริบทพื้นที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงของเกษตรกร เพื่อทราบสถานการณ์ และศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ นำไปสู่การวางแผนพัฒนา
- 3) จัดเวทีชุมชนเพื่อประชาพิจารณ์ ร่วมกับหน่วยงาน ในการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ควบคุมไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า ใช้พื้นที่ให้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ ทำการวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาชุมชน โดยใช้แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง และแผนชุมชนเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ทุกหน่วยงานเห็นภาพการพัฒนาเดียวกัน และมีความเชื่อมโยง เกิดเป็นแผนพัฒนาชุมชน

- เดียวกัน (One Village One plan) โดยสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนสูงสุด
- 4) จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ สร้างระเบียบข้อตกลง และขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามแผน
 - 5) จัดทำแผนบูรณาการของหน่วยงาน 20 หน่วยงาน ตามแผนแม่บทของโครงการพัฒนาพื้นที่สูง และทำแผนปฏิบัติการประจำปีทั้งระยะยาว และระยะสั้น โดยมีเป้าหมายลดการทำไร่หมุนเวียนคืนเป็นพื้นที่ป่า และทำเกษตรด้วยระบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กำหนดเขตการพัฒนาเป็นโซน A, B, C และ D เพื่อสร้างต้นแบบและขยายการพัฒนาไปสู่แต่ละโซน จนกระจายการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้งชุมชน
 - 6) ขออนุญาตดำเนินงานในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีกรมป่าไม้เป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่
 - 7) ดำเนินกิจกรรมตามแผนของโครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานบูรณาการทุกภาคส่วน อย่างเป็นระบบและครบวงจร โดยโครงการมีเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่ เป็นผู้ประสานงานและดำเนินงานหลักในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และมีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางฝ่ายวิชาการรายสาขาเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงาน ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยทุกหน่วยงานขับเคลื่อนการพัฒนาในแต่ละโซนตามที่กำหนด ให้มีเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
 - 8) พัฒนาศักยภาพของชุมชนต้นแบบในแต่ละโซน และเกษตรกรผู้นำตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวอย่างในการขยายงานกระจายการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้งชุมชน โดยพัฒนาชุมชนในรูปแบบกลุ่มสถาบันเกษตรกร
 - 9) ติดตามและประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย โดยคณะทำงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และระดับกรม

2.3 บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการหรือผลงานในพื้นที่

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมคิด วางแผน และร่วมปฏิบัติกับหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยทุกหน่วยงานเป็นที่เล็ง ง่ายทอดองค์ความรู้ วิชาการ และสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาตามบทบาทของแต่ละหน่วยงานให้ตรงตามบริบทและภูมิสังคมของชุมชน อย่างเป็นระบบครบวงจร สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

1. **ด้านเศรษฐกิจ** พัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงด้านอาหาร ส่งเสริมการทำเกษตรด้วยระบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และอาชีพที่หลากหลาย ใช้พื้นที่น้อยสร้างรายได้สูง ในระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น เสาวรส มะม่วง อะโวคาโด เพิ่มผลผลิตข้าว นาขั้นบันได กาแฟ พืชผัก เป็นต้น หน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ สวพส. กรมพัฒนาที่ดิน กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการ เกษตร กรมประมง และกรมปศุสัตว์ เป็นต้น
2. **ด้านสังคม** ส่งเสริมการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิด วางแผน และขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ โดยด้านอาชีพได้ดำเนินการในรูปแบบกลุ่มเตรียมสหกรณ์ เพื่อบริหารจัดการ รวบรวมผลผลิต และด้านการตลาด หน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ สวพส. กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น
3. **ด้านสิ่งแวดล้อม** กำหนดเขตการใช้ที่ดินไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และทำกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ทำฝาย แนวกันไฟป้องกันไฟป่า ปลูกป่าต้นน้ำ และปลูกหญ้าแฝก เป็นต้น โดยมี สวพส. หน่วยป้องกันและฟื้นฟูป่าไม้สบเมย และหน่วยจัดการต้นน้ำ ให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินการ

4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน หน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสบเมย กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และกรมทางหลวงชนบท ได้ดำเนินการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ ถนน ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคอื่นๆ เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
5. การบริหารจัดการและประสานงาน มีหน่วยงานระดับจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอสบเมย องค์การบริหารส่วนตำบลสบเมย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย เป็นพี่เลี้ยงหลักทำการประสานงานหน่วยงานสนับสนุน และชุมชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีส่วนร่วม

2.4 การถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย และหน่วยงานบูรณาการ ให้ความรู้ถึงหลักการวิชาการ สนับสนุน ร่วมดำเนินการ และติดตามการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ให้ชุมชนเป็นจุดศูนย์กลาง นำองค์ความรู้วิชาการและงานวิจัย ควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมตามภูมิสังคม โดยชุมชนได้ขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาด้วยความร่วมมือ จนเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม และเกิดผลลัพธ์อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศ ทั้งชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

มิติที่ 3: การบรรลุผลสำเร็จ

3. การสรุปบทเรียนความสำเร็จหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรลุเป้าหมาย

3.1 สรุปผลสำเร็จเชิงประจักษ์ ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรและชุมชน สังคม และประเทศ

ผลการดำเนินงานทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามปัญหาและความต้องการตาม ภูมิสังคมของชุมชน รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประชาชนกับหน่วยงานรัฐในด้านการบุกรุกพื้นที่ป่า ชุมชนสามารถเข้าถึงปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ สร้างทางเลือกในการปลูกพืชและมีอาชีพที่หลากหลายขึ้น โดยใช้องค์ความรู้ จากโครงการหลวง เป็นผลให้ชุมชนมีความมั่นคงด้านอาหาร มีอาชีพที่หลากหลาย และมีตลาดรองรับ รายได้ เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และมีระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ใช้พื้นที่และน้ำอย่างจำกัด โดยปรับเปลี่ยน จากการทำไร่หมุนเวียน เป็นระบบเกษตรผสมผสานที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เช่น อะโวคาโด มะม่วง กาแฟ เสาวรส บุก ข้าว พืชผัก และปศุสัตว์ เกิดการรวมเป็นกลุ่มเตรียมสหกรณ์ (สหกรณ์การเกษตรโครงการขยายผล โครงการหลวงสบเมย จำกัด) และมีเกษตรกรตัวอย่าง (smart farmer) ได้ส่งเสริมเกษตรกร 44 ราย พื้นที่ 113 ไร่ สามารถสร้างรายได้ 2,541,197 บาท และเกษตรกรตัวอย่าง สร้างรายได้จากการปลูกเสาวรส 1 ไร่ ประมาณ 100,000 บาท เทียบเท่ากับการใช้พื้นที่ปลูกข้าวไร่ 25 ไร่ ซึ่งเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี และมีบทบาทในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาให้กับเกษตรกรรายอื่นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแผนการ อนุรักษ์และฟื้นฟูของชุมชน มีการฟื้นฟูพื้นที่ทำการเกษตร ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียนกลับคืนเป็นพื้นที่ป่า ให้กับสังคม และประเทศ จำนวน 966 ไร่ และอนุรักษ์ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่า เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) และแหล่งอาหารของชุมชน (Food bank) เช่น บุก เร่ว พลู และสมุนไพโร ในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร 2,261 ไร่ ปัจจุบันบ้านห้วยน้ำใสจึงเป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้ด้านพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของ ชุมชนชาวกะเหรี่ยง ในเขตพื้นที่สูงของประเทศไทย ในการสร้างสังคมที่เป็นสุข ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ขจัดปัญหา

ความยากจน ส่งเสริมการเป็นเศรษฐกิจสีเขียว มีการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยความร่วมมือทุกภาคส่วน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 12560-2564) ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้ความเข้มแข็งของชุมชน คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

3.2 ผลสำเร็จ ของโครงการที่สามารถนำไปเป็นต้นแบบ หรือปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินโครงการจนเป็นผลสำเร็จ

ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน ปรับระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ครัวเรือนอยู่ร่วมกับป่า

สร้างความเข้าใจชุมชน จัดทำฐานข้อมูล วิเคราะห์ และวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ฝืดกระด้างกฏหมาย

การดำเนินการติดตามแผนของโครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานบูรณาการทุกภาคส่วน อย่างเป็นระบบและครบวงจร

พัฒนาอาชีพ พื้นที่ โซน A, B และ C เป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ 1,086 ไร่ แก้ปัญหาค่าแล้ง ลดการเผา เพิ่มพื้นที่สีเขียว อนุรักษ์ดินและน้ำ สร้างรายได้

กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบ

จำนวนแปลง 89 แปลง พื้นที่จำนวน 646 ไร่ จำนวนเกษตรกร 53 ราย

จำนวนแปลง 26 แปลง พื้นที่จำนวน 147 ไร่ จำนวนเกษตรกร 21 ราย

จำนวนแปลง 49 แปลง พื้นที่จำนวน 261 ไร่ จำนวนเกษตรกร 36 ราย

พัฒนาพื้นที่ต้นแบบ โดยจัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และพัฒนาอาชีพ ปรับระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างรายได้ที่พอเพียง กระจายการพัฒนาให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชน (โซน A, B, C)

โซน D (966 ไร่)

ลดพื้นที่ไร่หมุนเวียน ดันพื้นที่ป่า พื้นที่เป็นป่าไร่สลับ/ ป่าชุมชน

ประเด็นขอข้อมูลเพิ่มเติม

หน่วยงาน : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

โครงการ : คู่มือคนอยู่ร่วมกับป่า ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน

ประเภทรางวัล : สัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

เนื่องจากข้อมูลในใบสมัครรางวัลฯ หน่วยงานของท่านยังไม่เพียงพอ ดังนั้น ผู้ตรวจประเมินรางวัลฯ จึงขอข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาตอบตามมิติและในประเด็นแต่ละข้อเพื่อประโยชน์ต่อการประเมินฯ หากสามารถแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ให้แนบเอกสารและระบุหน้าที่แสดงข้อมูล (กรณีเอกสารแนบมีมากกว่า 1 รายการ กรุณาใส่หมายเลขเอกสารที่อ้างอิงให้ชัดเจน ตอบตรงประเด็น)

1. ข้อมูลวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการดำเนินการ

บ้านห้วยน้ำใส หมู่ 9 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประชากร 86 ครัวเรือน เป็นชาวเขาเผ่าปกากะญอ (กะเหรี่ยง) พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1 และ 2 มีขอบเขตพื้นที่ชุมชน 8,490 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ป่า 5,530 ไร่ พื้นที่ทำกิน 2,869 ไร่ และที่อยู่อาศัย 91 ไร่ การใช้ประโยชน์ที่ดินยังไม่ได้การรับรองสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย พื้นที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ทุรกันดาร ชุมชนด้อยโอกาส และยากต่อการเข้าถึงการพัฒนาและให้บริการของภาครัฐ ทำให้ขาดแคลนสาธารณูปโภคและปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ชุมชนมีฐานะยากจน มีรายได้ 37,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ประกอบกับการขาดความรู้และทางเลือกในการประกอบอาชีพ ขาดแคลนแหล่งน้ำ มีการทำเกษตรแบบดั้งเดิม และเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม คือ การทำไร่หมุนเวียน (ปลูกข้าวไร่ และพริกกะเหรี่ยง) จำนวน 1,903 ไร่ ส่วนใหญ่ผลิตเพื่อยังชีพและบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และขาดความมั่นคงทางด้านอาหาร เป็นสาเหตุสำคัญทำให้มีการแผ้วถางพื้นที่ป่าขยายพื้นที่ทำกิน การเผาเศษพืชเกิดปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย มีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน บ้านห้วยน้ำใส (ห้วยน้ำใสโมเดล) เพื่อพัฒนาต้นแบบ “คนอยู่ร่วมกับป่า” ให้เป็นตัวแทนชุมชนชาวเขากะเหรี่ยงที่มีประชากรมากที่สุดบนพื้นที่สูงของประเทศไทย คือ ร้อยละ 41.57 ที่ปัจจุบันวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เคยมีการดำรงชีวิตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs), นโยบายของรัฐ ในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (คทช.) และนโยบายของจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามนโยบายแม่ฮ่องสอนโมเดล เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจน โดย สวพส. ดำเนินงานด้วยหลัก “การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนแบบโครงการหลวง” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนได้รับสิทธิและเข้าถึงการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ด้วยระบบการทำเกษตร

ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด ด้วยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง โดยใช้องค์ความรู้และงานวิจัยใหม่เพื่อเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ ภายใต้การดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และการบูรณาการของหน่วยงานรัฐ ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อมูลบทบาทของแต่ละภาคส่วน และการมีส่วนร่วมประชาชน โดยกำหนดบทบาทหลัก บทบาทรอง

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบบเมย มีหน่วยร่วมบูรณาการตามแผนแม่บท 20 หน่วยงาน โดยชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนาเชิงพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการร่วมคิด วางแผนชุมชน และมีส่วนร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยทุกหน่วยงานเป็นที่ปรึกษา ถ่ายทอดองค์ความรู้ วิชาการ และสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาตามบทบาทของแต่ละหน่วยงาน ให้ตรงตามบริบทและภูมิสังคมของชุมชน อย่างเป็นระบบครบวงจร สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดย สวพส. มีเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่เป็นผู้ประสานงานและดำเนินงานหลักในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และมีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางฝ่ายวิชาการรายสาขาเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงาน ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการดำเนินงานทุกหน่วยงานถือว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้งสิ้น ซึ่งสามารถแบ่งช่วงการดำเนินงานเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1) ต้นน้ำ : ประสานทุกภาคส่วน จัดทำข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจการพัฒนามนพื้นฐานการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ละภาคส่วนมีบทบาทดังนี้

ชุมชน : มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ จัดทำแผนชุมชน เสนอปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชน และดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงาน ให้มีสิทธิเข้าถึงการพัฒนา มีรายได้ที่พอเพียง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีแหล่งน้ำเพื่อทำเกษตรทางเลือก โดยมีเจตนาจะลดการทำไร่หมุนเวียน และดูแลรักษาฟื้นฟูป่าไม้และสิ่งแวดล้อม หากได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม โดยชุมชนเริ่มเกิดการยอมรับและมีความเชื่อมั่น สวพส. และหน่วยงาน จากการที่มีการริเริ่มพัฒนาเกษตรกรรมแบบให้มียาได้และชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในระยะที่ผ่านมา

สวพส. : เริ่มเข้าดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ประสานงานหน่วยงาน ให้ความรู้ ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้วยระบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดทำแผนที่ใช้ที่ดินรายแปลง วางแผนการใช้

ประโยชน์ที่ดิน กำหนดโซนพื้นที่ในการพัฒนาต้นแบบโซน A,B,C และ D (A หมายถึงพื้นที่เป้าหมายระยะเริ่มแรก ในการพัฒนาเป็นต้นแบบ 261 ไร่ เริ่มปี พ.ศ. 2558, B และ C หมายถึงพื้นที่ขยายผลสำเร็จจากพื้นที่ต้นแบบโซน A ต่อยอดและกระจายการพัฒนาให้ครอบคลุมพื้นที่ในปีถัดไป, D หมายถึงพื้นที่ไร่มุขบริเวณที่ชุมชนจะคืนเป็น พื้นที่ป่า 966 ไร่ หากได้รับการพัฒนาในพื้นที่ A, B, C แล้ว) สนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ การปลูกป่า ชาวบ้าน ป้องกันไฟป่า การปรับปรุงบำรุงดินและปลูกหญ้าแฝก การพัฒนาแหล่งน้ำ จัดทำฝาย และการลดใช้ สารเคมี เป็นต้น

คณะทำงานระดับจังหวัด : โดยผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นประธาน ได้มอบนโยบายแม่ฮ่องสอนโมเดล “คนอยู่ร่วมกับป่า” โดยสร้างความเข้าใจร่วมกับคณะกรรมการทุกภาคส่วนส่วนเกี่ยวข้องกฎหมายและระเบียบการใช้ พื้นที่ทำกิน ในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตป่าไม้ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและรับรู้ข้อมูลร่วมกัน ทำให้ลด ความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในการจัดโซนการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นระบบ และเน้นการใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ทำให้ลดการซ้ำซ้อนของการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรต่างๆที่จะลงไปยังพื้นที่

หน่วยป้องกันและฟื้นฟูป่าไม้สบบเมย กรมป่าไม้ : ร่วมกับ สวพส. จัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง กำหนดขอบเขตการใช้ที่ดินป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า และให้ชุมชนใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม ดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) สนับสนุนกล้าไม้ตามโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ พื้นที่พืชท้องถิ่นเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และดูแลป่ารอบชุมชน 5,530 ไร่

หน่วยจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช : สนับสนุนกิจกรรมการทำฝายต้นน้ำ 8 แห่ง แนวกันไฟ 5 กม. ป้องกันไฟป่า บวชป่า 40 ไร่ และปลูกป่าฟื้นฟูต้นน้ำ 120 ไร่

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน : จัดทำร่างแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำระบบอนุรักษ์และดิน (คันคูรับน้ำตามขอบ เขา) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 300 ไร่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 300 ไร่ และปี งบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 300 ไร่ ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก 200,000 กล้า ไม้ผลยืนต้น และการจัดทำปุ๋ยหมัก 12 ตัน

โครงการชลประทานแม่ฮ่องสอน : สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน โดยพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบน้ำพร้อมท่อส่งน้ำ เพื่อใช้ในการอุปโภค-บริโภค และการเกษตร เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 จำนวน 2 จุด

สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 : สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กและระบบกระจายน้ำ (ระบบฝาย ท่อส่งน้ำ แห้งคักเก็บน้ำ และระบบกระจายน้ำ) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 และระยะที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

2) กลางน้ำ : วิจัยและพัฒนาส่งเสริมอาชีพการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นคง ทางด้านอาหารและสร้างรายได้ที่พอเพียง หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญได้แก่

สวพส. : ทำการวิจัย และใช้องค์ความรู้โครงการหลวงในการพัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกร ปรับระบบการใช้ ประโยชน์ที่ดินด้วยระบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนจากข้าวไร่เป็นพืชทางเลือกอื่นที่เหมาะสม เช่น อาโวคา โด มะม่วง เสาวรส กาแฟ พืชอาหาร พืชผัก บุก ข้าว และปศุสัตว์ จำนวน 44 ราย พื้นที่ 113 ไร่ และมีเกษตรกร ผู้นำตัวอย่าง (smart farmer) จำนวน 9 ราย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) : ส่งเสริมการปลูกไม้ผลเมืองหนาว (อาโวคาโด) รวมพื้นที่ 50 ไร่ และอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรทุกปี

กรมปศุสัตว์ : สนับสนุนกิจกรรมฟาร์มสาธิตการเลี้ยงสัตว์ปีก และกิจกรรมสนับสนุนพันธุ์สุกร แก่เกษตรกรบ้าน ห้วยน้ำใส จำนวน 10 ราย ต่อเนื่องทุกปีนับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

กรมวิชาการเกษตร : ให้ความรู้ และตรวจรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย (GAP) ของแปลงเกษตรกร

3. ปลายน้ำ : พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ส่งเสริมการตลาด และความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

สวพส. : พัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการบริหารจัดการพื้นที่ การผลิต และการตลาด โดยทำการรวมกลุ่มสถาบันเกษตรกร แนะนำและสนับสนุนด้านการตลาด และเสริมสร้างบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนงานการพัฒนาต่างๆ ร่วมกับหน่วยงาน

กรมส่งเสริมสหกรณ์ : จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์โดยใช้ชื่อ “สหกรณ์การเกษตรโครงการขยายผลโครงการหลวงสบเมย จำกัด” เมื่อปี พ.ศ. 2559 เพื่อบริหารจัดการ รวบรวมผลผลิต และด้านการตลาด ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 91 คน (บ้านห้วยน้ำใส 18 คน) มีเงินทุนหมุนเวียน 435,225 บาท

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค : ขยายเขตไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

กรมทางหลวงชนบท : ก่อสร้างถนน เพื่อสัญจรและขนส่งผลผลิต ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

องค์การบริหารส่วนตำบลสบเมย : พัฒนาโครงสร้างและปัจจัยขั้นพื้นฐานในชุมชน

สำหรับบทบาทด้านการบริหารจัดการและประสานงาน มีหน่วยงานระดับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอสบเมย องค์การบริหารส่วนตำบลสบเมย และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ช่วยกำกับ ติดตาม ประสานงานหน่วยงาน และร่วมสนับสนุนชุมชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมาย และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะทำงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน และคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเป็นระยะ เพื่อรับทราบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

การบูรณาการของหน่วยงาน 20 หน่วยงาน ตามแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงระยะที่ 3

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เมื่อวันที่ 21 มี.ย. 2559

การบูรณาการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนแม่บท (หน่วยงานส่วนกลาง) และเชื่อมโยงการปฏิบัติงานในระดับแผนชุมชน อำเภอ และจังหวัด

3. กลไกการดำเนินงาน การแบ่งสัดส่วนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ และการปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการดำรงชีวิต

สวพส. ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในพื้นที่ขอบเขตของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมยเนื้อที่ทั้งหมด 113,166 ไร่ จำนวน 16 กลุ่มบ้าน โดยการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ยึดหลักการโครงการหลวง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนาเชิงพื้นที่ ให้ตรงตามบริบทและภูมิสังคม ขับเคลื่อนการดำเนินงานกับหน่วยงานร่วมบูรณาการ ตั้งคณะทำงานในระดับจังหวัด อำเภอ และชุมชน ทำงานเป็นทีม (Project Team) และสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนและชุมชนต่างๆ ซึ่งทุกหน่วยงานจะร่วมประชุม นำนโยบายและแนวทางการปฏิบัติลงสู่ชุมชน และมี สวพส. เป็นเลขานุการหรือผู้ประสานงาน และมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติประจำพื้นที่ 4 คน เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาด้านงานวิชาการตลอดจนบูรณาการการดำเนินงานผ่านกลไกระดับพื้นที่ที่มีตัวแทนทุกภาคส่วนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องคือ 1) คณะทำงานระดับจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน 2) คณะทำงานระดับอำเภอ โดยนายอำเภอประธาน ที่เน้นการ

ดำเนินงานใน 3) คณะกรรมการระดับชุมชน ที่มีผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรต่างๆและชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมหารือและจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยการดำเนินงานจะเป็นไปตามทิศทางเดียวกันร่วมกับกลไกระดับแผนแม่บท ที่ผ่านมติเห็นชอบจากคณะกรรมการรัฐมนตรี ซึ่งดำเนินงานในระดับยุทธศาสตร์ภาพรวมของการขับเคลื่อนแนวทางการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงระยะที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งมีการกำหนดกรอบการดำเนินงานและกรอบงบประมาณเพื่อให้แต่ละหน่วยงานสามารถนำไปใช้ในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จะใช้ดำเนินงานอย่างเหมาะสม

สวพส. มุ่งมั่นดำเนินงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงบนพื้นฐานความรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ นโยบายจังหวัด, กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาความต้องการและปัญหาชุมชน การวิจัยและพัฒนาตามแนวทางโครงการหลวง การส่งเสริมและพัฒนาครอบคลุมทุกมิติ การพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ สวพส. ต้องนำไปปรับใช้ร่วมกับทักษะการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคม และวัฒนธรรมชนเผ่าในพื้นที่ โดยนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ชุมชนอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ประกอบกับความร่วมมือทีมงานวิชาการเฉพาะด้าน รายสาขาจาก สวพส. ส่วนกลาง ได้นำความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนและรวบรวมข้อมูล ประมวลผล จัดทำแผนที่ และอธิบายคืนข้อมูลสำคัญต่างๆให้ชุมชนเข้าใจด้วยเครื่องมือสำคัญและสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นเก็บข้อมูล อาทิเช่น แผนที่ชุมชน แผนที่รายแปลง แผนที่การใช้ประโยชน์ การจัดโซนพัฒนา ABCD จึงทำให้ชุมชนเห็นข้อมูลที่แท้จริง ได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ ที่ช่วยในการตัดสินใจเพื่อพัฒนาและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาพื้นฐานด้านความมั่นคงทางอาหารและสร้างรายได้ที่พอเพียง สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อสิ่งแวดล้อมและประเทศ ตลอดจนการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพด้วยองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่จะสร้างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งในระยะที่ผ่านมาหน่วยงานบูรณาการก็จะมามีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไปตามภารกิจรับผิดชอบ แต่ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบครบวงจร จากการพัฒนาบ้านห้วยน้ำใสเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการให้ความรู้สนับสนุนการพัฒนา ติดตาม ให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหในพื้นที่ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ชุมชนสามารถได้รับประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรม จนเกิดการยอมรับและศรัทธาแนวทางของโครงการหลวงพร้อมปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

4.โมเดลเพิ่มเติม โดยต้องมี 1. องค์ประกอบ 2.

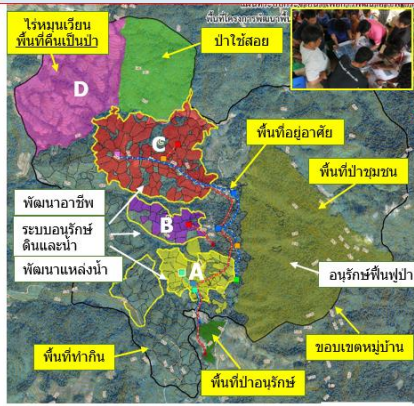
เป้าหมายที่ต้องการ 3. กลไกที่ใช้ในการขับเคลื่อน 4. ขั้นตอน/วิธีการทำงาน รวมทั้ง 5. ผลสำเร็จ/ประโยชน์ที่ได้รับ ตลอดจนปัจจัยความสำเร็จ

ชุมชนอยู่ดีมีสุข มีการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน "คู่วิถีคนอยู่ร่วมกับป่า ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน"

1) สร้างความเข้าใจชุมชน จัดทำฐานข้อมูล วิเคราะห์ และวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการอย่างถูกต้องเหมาะสมตามภูมิสังคม ไม่ฝืนระเบียบกฎหมาย

2) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน แบ่งโซนพัฒนา ตั้งคณะกรรมการ และจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบ

3) การดำเนินกิจกรรมตามแผนของโครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานบูรณาการทุกภาคส่วน อย่างเป็นระบบและครบวงจร

4) พัฒนาพื้นที่ต้นแบบ โดยจัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และพัฒนาอาชีพ ปรับระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างรายได้ที่พอเพียง กระจายการพัฒนาให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชน (โซน A, B, C) ชุมชนยอมรับและพร้อมปรับเปลี่ยน

5) พัฒนาอาชีพ พื้นที่ โซน A, B และ C เป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ 1,086 ไร่ แก้ไขปัญหาคัญแล้ง ลดการเผา เพิ่มพื้นที่สีเขียว อนุรักษ์ดินและน้ำ สร้างรายได้ อาหารมั่นคง

6) ลดพื้นที่ไร่หมุนเวียน ดินพื้นที่ป่าฟื้นฟูเป็นป่าไผ่สอย/ความหลากหลาย

นโยบายและหลักการ

- แนวทางโครงการหลวง
- SDGs
- นโยบายของรัฐ
- นโยบายจังหวัด

องค์ความรู้และข้อมูล

- งานวิจัย, ความรู้
- แผนชุมชน
- แผนที่รายแปลง
- แผนปฏิบัติการ
- แผนแม่บท

บทบาท

- เกษตรกร, ชุมชน
- หน่วยงานทุกภาคส่วน

ปัจจัยความสำเร็จ

"การพัฒนาอย่างเป็นระบบครบวงจร ตรงตามภูมิสังคม"

1. องค์ความรู้ ข้อมูล และเทคโนโลยี (Big Data)
2. การพัฒนาแบบโครงการหลวง
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การบูรณาการของหน่วยงาน

ปริมาณแปลง 89 แปลง พื้นที่จำนวน 646 ไร่ จำนวนเกษตรกร 53 ราย

ปริมาณแปลง 26 แปลง พื้นที่จำนวน 147 ไร่ จำนวนเกษตรกร 21 ราย

ปริมาณแปลง 49 แปลง พื้นที่จำนวน 261 ไร่ จำนวนเกษตรกร 36 ราย

โซน D (966 ไร่) คนอยู่ร่วมกับป่า

โซน A จำนวนแปลง 49 แปลง พื้นที่จำนวน 261 ไร่ จำนวนเกษตรกร 36 ราย

โซน B

โซน C

โซน D

ประเด็นเพิ่มเติม ความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน ตามเป้าหมาย : ชุมชนอยู่ดีมีสุข มีการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน "คู่วิถีคนอยู่ร่วมกับป่า ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน"

การขับเคลื่อน ห้วยน้ำใสโมเดล อย่างยั่งยืนนั้น ได้วางแผนดำเนินโดยโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบเมย ตาม หลัก “การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนแบบโครงการหลวง” เป็นแนวทางหลักทำให้ชุมชนได้รับสิทธิและมีโอกาสเข้าถึงการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐานจำเป็น โดยใช้องค์ความรู้และงานวิจัยใหม่ สารสนเทศ เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ อันนำไปสู่การสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตที่มั่นคง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเกื้อหนุนให้เกิดการบูรณาการหน่วยงานภายในพื้นที่ สร้างความเสมอภาคเท่าเทียม ลดช่องว่างสร้างสมดุลในการพัฒนาโดยเสริมพลังอำนาจ (Empower) และดึงศักยภาพของชุมชนให้ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในพื้นที่กับชุมชน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญที่หนุนเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของการดำเนินงาน คือ การให้ชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยสร้างกระบวนการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ ร่วมคิด ร่วมวางแผนชุมชน และมีส่วนร่วมดำเนินงานกับหน่วยงาน

ทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้น รวมถึงการกระตุ้นให้ชุมชนรัก ห่วงแหน และตระหนักถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ ทำให้เกิดการยอมรับการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกันอย่างถูกต้องเหมาะสมตามบริบทพื้นที่และภูมิสังคม ตรงตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างรู้คุณค่า เกิดการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง เช่น กลุ่มชุมชน/สถาบันเกษตรกร ซึ่งมีความสามารถในการประสานงานและขับเคลื่อนการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานร่วมบูรณาการทุกภาคส่วนได้เอง กระทั่งแก้ไขปัญหาความต้องการอย่างแท้จริง สามารถพึ่งพิงตนเอง และอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน ซึ่งได้บูรณาการการขยายผลโครงการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในแผนระดับจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เอกสารแนบ 1) ที่มีเป้าหมาย “สร้างสรรค์แม่ฮ่องสอนให้เป็น Valley of Charm เมืองน่าอยู่อย่างมีคุณค่าและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน”

ประกอบกับการวางแผนดำเนินงานด้วยแผนแม่บทพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ (Area Base) ระยะยาวปี 2563-2567 และระยะสั้น(รายปี) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบเมย (บ้านห้วยน้ำใส) (เอกสารแนบ 2) ที่กำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนคือ “ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน ปรับระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คุ่วิถีคนอยู่ร่วมกับป่า” ในประเด็นการพัฒนาสำคัญ ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวทางการพัฒนาแบบโซน พื้นที่ ABCD (เอกสารแนบ 3) ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน งานวิจัย ที่จะ เป็นแนวทางการทำงานต่อไป โดยสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบเมย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) (เอกสารแนบ 4) เพื่อการพัฒนาอาชีพและสร้างความเข้มแข็งของคนและชุมชน ไปพร้อมกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บนพื้นฐานองค์ความรู้งานวิจัยพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางโครงการหลวง และพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่จะนำไปขยายผลความสำเร็จสู่ชุมชนพื้นที่สูงอื่นๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้เกิดเป็นการพัฒนาทางเลือกอย่างยั่งยืนต่อไป

